

Ocak 2020, Ürün No: HÜ-02

Dünya Dana Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

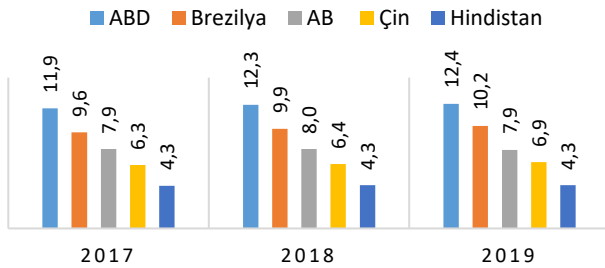
	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹	Değişim ² (%)
Başlangıç Stokları	635	601	599	538	529	511	-3,4
Üretim	59.456	59.935	60.987	62.477	61.604	61.609	0,0
İthalat	7.702	7.749	7.977	8.720	9.176	9.685	5,5
Toplam Arz	67.793	68.285	69.563	71.735	71.309	71.805	0,7
Tüketim	57.641	58.263	59.057	60.639	59.484	59.704	0,4
İhracat	9.551	9.423	9.968	10.567	11.314	11.601	2,5
Toplam Kullanım	67.793	68.285	69.563	71.735	72.309	71.805	-0,7
Bitiş Stokları	601	599	538	529	511	500	-2,2

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi:14.01.2020),¹/Tahmin-²/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

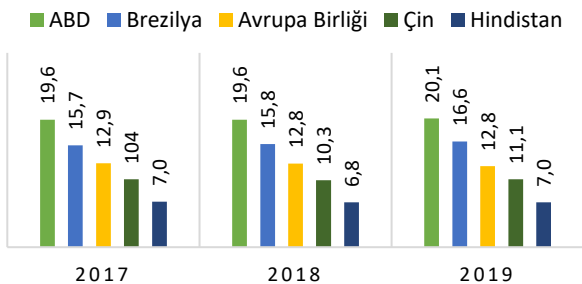
Dünya nüfustaki artışa bağlı olarak, beslenme ve gıda sorunları da artmaktadır. Dengeli beslenme ve yeterli hayvansal protein alımı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin öncelikli konusu haline gelmiş, bu nedenle gelişen teknoloji ve sanayileşme politikalarına rağmen hayvancılık sektörü stratejik önemini korumuştur. Son beş yıllık süreç incelendiğinde, dünya dana eti üretiminin yıllık 60 milyon ton civarında olduğu görülmektedir. USDA verilerine göre 2019 yılında dünya dana eti üretimi, bir önceki yıla göre %1,40 düşerek 61 milyon 604 bin ton olmuştur. Dünya dana eti üretiminin 2020 yılında da bu seviyede olacağı tahmin edilmektedir.

Dünyadaki toplam sığır varlığı incelendiğinde ise, USDA verilerine göre 2015 yılında 1 milyar 260 milyon baş olan toplam sığır varlığı, 2018 yılında 1 milyar 292 milyon baş seviyelerine ulaşmış, 2019 yılında ise yine 1 milyar 280 milyon baş seviyelerine gerilemiştir. Dünyada en fazla büyükbaş hayvan varlığına sahip ülke 375 milyon 700 bin baş ile Hindistan iken, Hindistan'ı sırasıyla Brezilya, Çin ve ABD takip etmektedir. Dünya dana eti tüketim artışının, üretim artışından daha yüksek oranda olması nedeniyle stoklardaki azalma devam etmektedir.

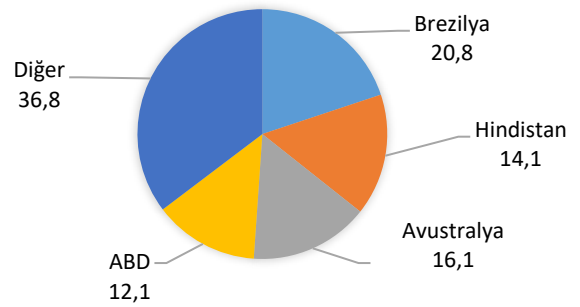
Dana eti üretiminde önemli ülkeler (milyon ton)

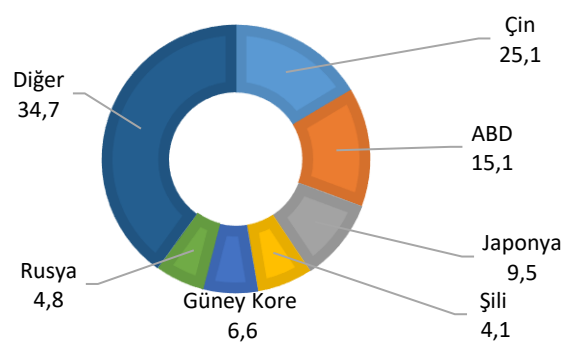
Dana eti üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dana eti ihracatı (2019, %)

Dana eti ithalatında önemli ülkelerin payı (2019, %)

Küresel kırmızı et sektörü, gelişmiş bir endüstridir. Ülkeler arası et ticaretini; her ülkenin farklı kaynak yapısı, et seçiminde tüketici tercihleri ve ülke içi sanayi yapısı belirlemektedir. Düşük maliyetli et üretimi yapan ülkeler dünya ticaretinde rekabet etme avantajına sahiptir.

Hayvansal gıdalara talebin artması, gelişen teknolojinin kullanımı, hayvancılık sektörünü dünyada yaklaşık 1,5 milyar insanın geçim kaynağını oluşturan ekonomisi en hızlı büyüyen sektörlerden biri haline getirmiştir. Büyüyen ekonomiyle beraber ticaret de gelişmiş, 2019 yılında küresel dana eti ticareti 2018 yılına göre yaklaşık %5 oranında artmıştır. Dünya dana eti ithalat miktarı 9 milyon tonu aşmıştır.

Önemli ithalatçı ülkeler Çin, ABD, Japonya, Güney Kore'dir. Diğer yandan Brezilya, Hindistan, Avustralya ve ABD en önemli ihracatçı ülkelerdir. Bu ülkelerde dünyadaki toplam dana eti ihracatının %63'ünü gerçekleştirmektedir.

Dünya dana eti üretimi 2015 ve 2016 yıllarında yaşanan El Nino ile beraber düşmüş, bu yıllardan sonra üretimde artış görülmeye başlanmıştır. Dana etinde ki küresel et ticareti 2019 yılında genişlemeye devam etmiştir. AB ve Avustralya'da kuraklığa bağlı yem fiyatlarındaki artış nedeniyle 2019 yılında dana eti üretimi %1,4 oranında düşmüştür. 2020 yılında üretimin 2019 yılı seviyelerinde kalacağı tahmin edilirken, ticaretin genişleyeceği beklenmektedir.

Türkiye Dana Eti Arz ve Kullanımı (ton)

	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim (%) ¹
Üretim	882.000	1.014.925	1.059.196	987.481	1.004.261	1,7
İthalat	640	17.574	5.720	18.879	55.752	195,3
Toplam Arz	882.640	1.032.499	1.064.916	1.006.360	1.059.611	5,3
Tüketim	882.600	1.032.459	1.064.851	1.006.317	1.057.436	5,1
İhracat	40	40	65	43	111	158,1
Toplam Kullanım	882.640	1.032.499	1.064.916	1.006.360	1.057.547	105,1
Kişi Başına Tüketim (kg)	11,35	13,08	13,53	12,34	13,30	7,8

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları, ¹/Verisi bulunan son iki yılın aynı aylarının değişimini göstermektedir

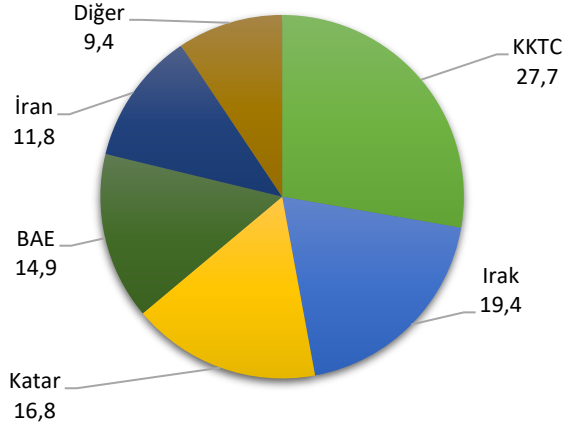
Türkiye'de TÜİK verilerine göre, 2018 yılında 17 milyon 221 bin büyükbaş, 46 milyon 117 bin de küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Sığır sayısı en fazla olan ilk 5 il sırasıyla Konya, Erzurum, İzmir, Diyarbakır ve Balıkesir'dir. Bu beş il Türkiye sığır varlığının %20'den fazlasını oluşturmaktadır. Türkiye, yüksek yem maliyetleri nedeniyle artan nüfusun talebini karşılayamamakta bu nedenle kırmızı et ve canlı hayvan ithal etmektedir. TÜİK verilerine göre Türkiye 2019 yılında, 16.442 başı damızlık olmak üzere toplam 603.173 baş sığır ithalatı gerçekleştirmiştir.

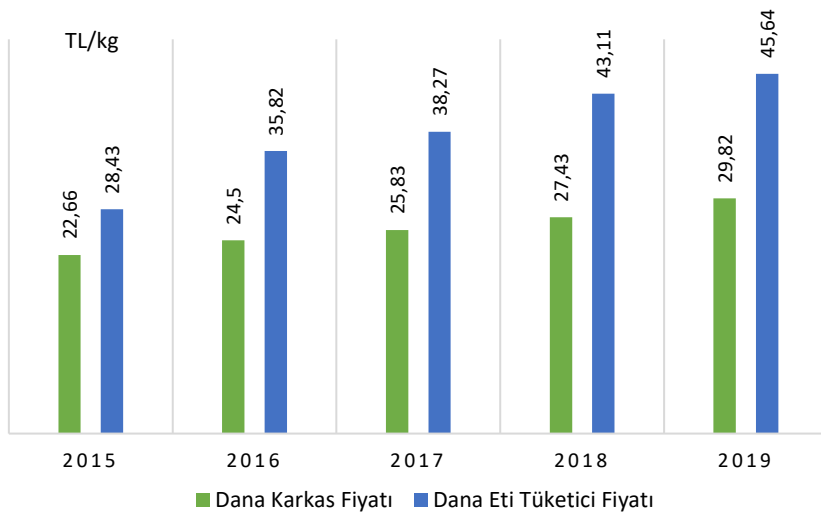
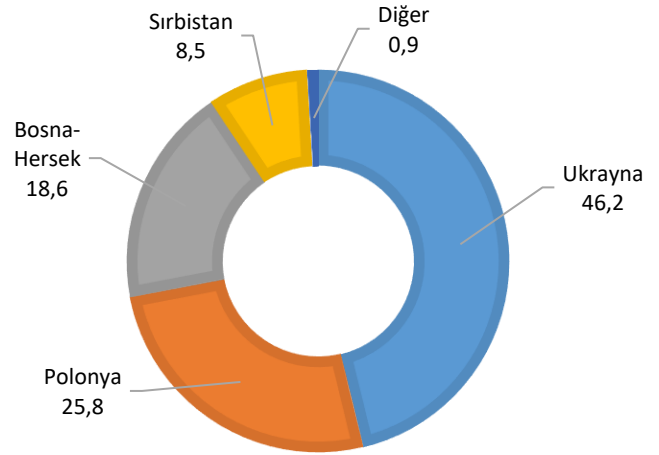
2019 yılında 5 bin 46 ton sığır eti ithal eden Türkiye, aynı yıl 175 ton da ihracat gerçekleştirmiştir. 2019 yılının 9 aylık döneminde 813.077 ton sığır eti üreten Türkiye, geçen yılın aynı dönemine göre üretimini %6,4 oranında artırmıştır. TÜİK verilerine göre 2018 yılında Türkiye'de et üretiminde önemli olan 767.396 baş 2 yaş ve daha büyük, 2.169.287 baş 1-2 yaş arasında, 2.272.010 baş da 1 yaşından küçük erkek sığır varlığı bulunmaktadır.

Desteklemeler: Hayvancılığa uygulanan destekler her yıl artarken, hayvancılığın toplam tarımsal desteklemeden aldığı pay da artmaktadır. 2002 yılında hayvancılık desteklerinin toplam tarımsal desteklemeler içerisindeki payı %4,4 iken, 2004 yılında %8; 2011 yılında %24,4; 2014 yılında %28,6; 2017 yılında %29,5; 2018 yılında ise %28,3 olmuştur. 2019 yılında hayvancılık desteklerinin, toplam tarımsal destekleme içerisindeki payının %31 olması hedeflenmektedir. Dana eti üretimini artırmaya yönelik olarak üreticilere 300 başa kadar, ırklara göre belirlenen karkas ağırlığının üstünde 12 aylıktan büyük kestirilen erkek hayvanlar için 250 TL/baş besilik erkek sığır desteği ödenmektedir. GAP, DAP, DOKAP ve KOP kapsamındaki illerde e-ıslah veri tabanına kayıtlı sığırlarda, etçi ve kombine ırklarla tohumlama yaptıran yetiştiricilere anaç sığırlar için 350 TL, doğan buzağlar için de 150 TL destek verilmektedir. Ayrıca yine bu proje kapsamındaki 41 ilde yeni yatırım yapmak isteyen üreticilere ahır yapımı ve tadilatı ile alet ve ekipman alımı için %50 hibe desteği verilmektedir.

Türkiye'nin sığır eti et ihracatı yaptığı ülkeler (2019, %)

Türkiye'nin sığır eti ithalatı yaptığı ülkeler (2019, %)

Ankara Ticaret Borsasının verilerine göre, dana karkas fiyatı 2018 yılında ortalama 27,43 TL/kg iken, 2019 yılında %8,71 oranında artarak ortalama 29,82 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

TÜİK verilerine göre dana eti tüketici fiyatı 2018 yılında 43,11 TL/kg iken, 2019 yılında %5,87 artarak 45,64 TL/kg olmuştur. 2018 yılı Aralık ayında 44,33 TL/kg olan dana eti, 2019 yılı Aralık ayında %4,33 artarak 46,25 TL/kg olmuştur.

Kaynak: TÜİK, Ankara Ticaret Borsası (Erişim Tarihi:14.01.2020)

Türkiye'de kişi başı kırmızı et tüketimi gelişmiş ülkelere göre daha düşüktür. Son beş yıllık kırmızı et tüketimi incelendiğinde, 2012 yılında 12,4 kg olan kişi başı yıllık tüketimin 2014 yılında 12,9 kg olarak gerçekleştiği, 2017 yılında 14,1 kg seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2018 yılında ise kişi başı kırmızı et tüketimi 14,84 kg seviyesinde gerçekleşmiş, bunun 13,3 kg'ını dana eti oluşturmuştur. ABD'de kişi başı yıllık dana eti tüketimi 25,8 kg, Arjantin'de 41,2 kg, Uruguay'da 43,2 kg, Rusya'da ise 10,1 kg.'dır.

Türkiye Et ve Et Ürünleri Tüketici Fiyatları (TL/kg)

Ürünler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dana Eti	24,14	23,27	23,80	24,66	28,43	35,82	38,42	41,63	43,11	45,64
Kuzu Eti	23,79	26,16	25,43	25,21	26,76	29,40	33,71	40,45	47,96	51,62
Sucuk	32,93	33,45	34,80	37,76	43,84	51,05	53,68	57,66	65,25	62,78
Salam	25,35	27,59	27,59	29,21	33,64	40,16	38,52	37,19	42,26	34,14
Sosis	22,45	25,73	27,83	29,25	32,88	33,10	34,55	37,96	41,18	38,03

Kaynak:TÜİK,

	2015	2016	2017	2018	2019
Dana Karkas Fiyatı (TL/kg)	22,67	24,50	25,83	27,43	29,82
Kuzu Karkas Fiyatı (TL/kg)	22,18	26,98	31,72	37,68	40,65
Besi Yemi Fiyatı (TL/ton)	750	798	913	1.148	1.332
Süt Yemi Fiyatı (TL/ton)	780	840	979	1.266	1.435
1 kg dana eti ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Dana Karkas/Besi Yemi	30,23	30,70	28,29	23,89	22,39
Dana Karkas/Süt Yemi	29,06	29,17	26,38	21,67	20,78

Kaynak: TÜRKİYE MİBİR, Ankara Ticaret Borsası, (14.01.2020),

Yem maliyeti bir besi işletmesinin en büyük giderini oluşturmaktadır. Dana karkas/yem pariteleri incelendiğinde, 2015 yılında 1 kg karkas karşılığında 30,2 kg besi, 29,1 kg süt yemi alan üretici; 2016 yılında 30,7 kg besi yemi, 29,2 kg'da süt yemi almış, 2017 yılında 28,3 kg besi, 26,4 kg'da süt yemi alabilmiştir. 2018 yılında ise 1 kg dana karkas karşılığında 23,89 kg besi yemi, 21,67 kg da süt yemi alınabilirken, 2019 yılında 22,39 kg. besi, 20,78 kg'da süt yemi alınabilmiştir. Paritenin düşmesinin sebebi, yem fiyatlarındaki artış oranının karkas fiyatlarındaki artıştan daha yüksek olmasıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye'de büyükbaş hayvan sayısı 2003 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş ve 2003 yılından 2010 yılına kadar büyük bir değişiklik gözlenmemiştir. 2010 yılından itibaren ise büyükbaş hayvan sayısı artmaya başlamıştır. Yine küçükbaş hayvan sayısı da 2009 yılına kadar düşme eğilimindeyken, 2009 yılından sonra artmaya başlamıştır. Bu yıllarda hayvancılığa destek verilmemesi, kırsal alandan şehirlere göçün artması, kırsal alanda yaşayan nüfusun yaşlı olması ve girdi maliyetlerinin yüksekliği bu düşüşün en büyük etkenleridir.

80 milyonu aşkın nüfus, 37 milyon civarında turist ve yaklaşık 5 milyon göçmene, sürdürülebilir güvenli gıda arzını sağlamak ve uluslararası rekabet edebilir tarım sektörü oluşturabilmek için hayvancılık sektörüne önem veren Türkiye, hayvancılığa verilen desteği her yıl artırmıştır. Verilen destek ve yapılan yatırımlarla canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin üretim değeri ithalatın da etkisiyle, bitkisel üretim değerini geçerek, tarımsal üretim değerinin %58'ine ulaşmıştır.

Ayrıca 2019 yılında uygulamaya konulan GAP, DAP, DOKAP ve KOP kapsamındaki 41 ile yeni ahır yapımı ve tadilatı ile damızlık boğa, gübre sıyırıcı sistem, süt sağım sistemi, makine, alet ve ekipman alımlarına %50 hibe desteği yatırımları artırarak hayvancılığın bu gelişimine katkı sunacaktır.

Tüm bu gelişmelere rağmen kırsal alanda genç nüfusun azlığı, kente göçün devam etmesi ve besi işletmelerinin optimum büyüklükte olmaması önemli bir sorun olarak varlığını korumaktadır. Türkiye'de ki tarımsal işletmelerin sadece %3'ü hayvancılık alanında ihtisaslaşmış ve toplam besi işletmelerinin %64'ü 10 başın altında iken sadece %5'i 50 baş ve üstü kapasiteye sahiptir.

Bu gibi sorunlar nedeniyle Türkiye'de 2019 yılında da canlı hayvan ve kırmızı et ithalatını sürdürmüştür. Türkiye'de, 2019 yılında 26 milyon 635 bin ABD Doları tutarında 55.752 ton dana eti ithal edilmiş, buna karşılık da 1 milyon 645 bin ABD doları tutarında 111 ton dana eti ihraç edilmiştir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: İsa YILDIRIM, isa.yildirim@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/138